

COLUMNNA 7

PUBLIKAȚIA
STUDENȚILOR
ȘI CURSANȚILOR
LECTORATULUI ROMÂNESC
DIN FINLANDA

MAI 1986

Lectoratul de limba română
Universitatea din Turku
20500 Turku - Finlanda

Redactor responsabil

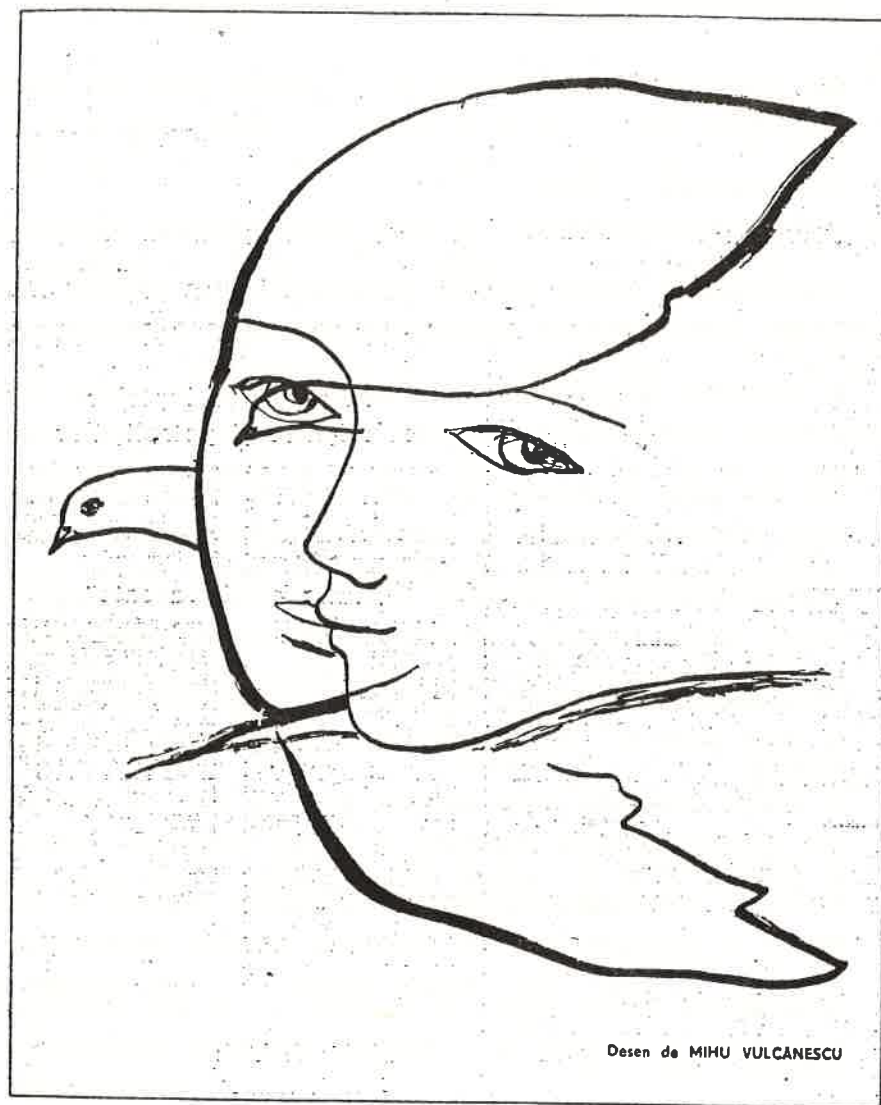
Dr. ION STĂVĂRUȘ

ISSN 0780 - 1262

TURUN YLIOPISTO OFFSET

TURKU 1986

P r i m ă v a r ă

Desen de MIHU VULCANESCU

P A C E

Documente inedite

PRIMELE TRADUCERI ROMÂNEȘTI DIN LITERATURA FINLANDEZĂ

Este un fapt îndeajuns de cunoscut că primele ecouri ale literaturii finlandeze receptate în România au fost prilejuite de apariția și răspîndirea celebrei epoei populare "Kalevala", alcătuită de Elias Lönnrot.

În ce privește tălmăcirile în limba română ale unor lucrări din literatura din Suomi, se credea pînă nu de mult că acestea au cunoscut debutul într-o antologie publicată la Iași în 1894 de Gr. N.Lazu, unde apăreau un fragment din "Kalevala" - "Moartea lui Kulervo" - și poemul "Cîntec finez" de J.L.Runeberg*.

În urma unor cercetări pe care le-am întreprins în arhive și biblioteci din Finlanda sîntem acum în măsură să notificăm o corectare a datelor cunoscute pînă în prezent. Într-adevăr, cercetarea ne-a rezervat surpriza de a descoperi aici existența unor vechi traduceri (credem că primele care s-au efectuat) din literatura finlandeză în limba română. Este vorba - ca să "divulgăm" de la început "secretul" - de o poezie populară finlandeză aflată în două tălmăciri românești în manuscrisul unei antologii curioase despre care vom relata mai departe. Pentru o mai deplină limpezire și înțelegere a lucrurilor, este nevoie, mai întîi, de unele explicații de detaliu, pe un fir de istorie mai îndepărtată.

În pragul secolului al XIX-lea, mai exact în 1799, un poet suedez, Michael Franzen, cunoscător al limbii finlandeze, traducea în limba franceză un cunoscut cîntec popular : "Tytön runo suomalaisen"**. Un concurs favorabil de împrejurări a făcut ca acest cîntec să fie repede cunoscut în Europa timpului. Contribuția importantă în acest sens a avut-o călătorul italian Giuseppe Acerbi care a inserat textul în cunoscuta sa carte de memorii***. Trezind un viu interes, prin calitatea poetică și sinceritatea

* Vezi "Secolul 20", nr.262-263-264/1983, p.38.

**O variantă a acestui cîntec se află înregistrată de Lönnrot în culegerea "Kanteletar", la poz.II.43. Vezi antologia din "Kanteletar", ed.Univers, Buc.1985, p.65.

*** G.Acerbi, "Călătorie la Capul Nord, prin Suedia, Finlanda și Laponia", Londra, 1801 (ed. germană - 1803, ed. franceză - 1804).

sentimentului de iubire, micul poem din lirica populară finlandeză a fost tradus în mai multe limbi europene (tălmăcirea în germană era semnată de marele Goethe în 1810). Astfel, acest cîntec liric a devenit primul emisar al sufletului finlandez, anunțînd Europei sosirea "Kalevalei".

Prin anul 1842, un filolog suedez (care se afla în strînse relații cu cercurile culturale din fosta capitală a Finlandei - Åbo-Turku), Carl-Gustaf Zetterquist*, încurajat de succesului amintitului cîntec (și, desigur, de primirea deosebită a "Vechii Kalevala" publicată de Lönnrot în 1835, care a intrat de la apariție în atenția admirativă a culturii europene), a avut ideea să facă din acesta "subiectul" unei cărți. Cum anume? A trimis textul poeziei, în original și în traducere franceză, în sute de locuri din lume, solicitînd tălmăciri în orice grai, dialect sau limbă de pe glob. Cu o exemplară tenacitate, după o muncă de un deceniu și jumătate, Zetterquist își vedea încununată de roade originala sa idee : cîntecul finlandez se întorcea în septentrion îmbrăcat în aproape 400 de noi vestminte idiomatice de pe toate meridianele ! Întreprinzătorul cercetător a analizat atent toate aceste versiuni, apoi, recopiindu-le cu o impecabilă caligrafie, le-a însoțit de savante considerații lingvistice, alcătuiind un voluminos manuscris destinat a fi tipărit și purtînd acest lung titlu lămuritor :

A n t h o l o g i e p h i l o l o g i q u e
Monuments
pour servir à l'Étude de la Linguistique comparée
ou
Traductions d'une Rune Finoise
en près de 400 Idiomes morts ou vivants,
de toutes les parties du Monde,
mais principalement de l'Europe,

Rassemblées par
C.G. Zetterquist
Åbo 1858 "

* C. G. Zetterquist (1816 - 1902). Profesor de limbi, trezorier și secretar de consulat la Stockholm, a călătorit în America (1865-1867), a redactat cărți și manuale școlare. Om de o remarcabilă cultură, cu o bibliotecă filologică cunoscută, a întreținut relații strînse cu cercurile franceze care i-au acordat un mare sprijin la realizarea lucrării sale.

Numărul exact al versiunilor traduse în manuscris este de 371, de la variante finlandeze în graiul diferitelor regiuni, culese în bună parte chiar de Lönnrot, la transpuneri în limbi și dialecte scandinave, germane, engleze, latine, franceze, italiene, spaniole, portugheze, române, grecești, slave, turcești, arabe, persane, armene, maghiare ș.a. Printre semnatarii tălmăcirilor se numără filologi și savanți renumiți, ca vienezii Hammer (care a dat versiuni în turcă, persană și arabă) și I. Miclosich (slava veche), Pott de Halle din Amsterdam, Max Müller din Oxford, Robert Young din Edinbourg, von Hagen din Berlin, G.K. Frommann din Nürnberg, J. Sponberg de la Uppsala, Ad. Dumas și P.-F. Foucaux din Paris, precum și mulți alții - poeți, ambasadori, consuli, arhiviști, medici, avocați, prelați etc. etc.

Că manuscrisul era destinat tiparului, o confirmă și faptul că acesta e precedat de o prezentare imprimată, redactată în franceză și semnată de J.H. Lillja "Libraire-Éditeur a Åbo", care, în afară de numeroase informații privind lucrarea, precizează că editorul, "ayant acheter le droit de publication de cet intéressant ouvrage polyglotte", speră că aceasta "va ieși de sub tipar în cursul anului 1859". Dar, din pricini care se bănuiesc a fi fost de ordin tehnic (editorul nu a putut procura, ori poate vor fi fost prea costisitoare, caracterele tipografice atât de diverse cerute de imprimarea textelor în multiple alfabete), lucrarea la care entuziastul Zetterquist trudise atîta n-a mai apărut - nici atunci și nici de atunci încoace, rămînînd doar în manuscris, avînd destinul unui monument damnat să lîncezească pe nedrept în conul de umbră al necunoașterii publice. Cînd am aflat de existența ciudatului manuscris, cu toate că informațiile erau vagi, am nutrit de la început speranța secretă că acolo s-ar putea ascunde și vreo mărturie românească. După îndelungi căutări, cu sprijinul generos al bibliotecarei Pirjo Neuvonen de la Universitatea din Turku, am reușit să dau de urma prețiosului document și să-l obțin pentru studiu, microfilm, de la arhiva Societății de Literatură Finlandeză din Helsinki. (De altfel, prezentarea pe care i-am făcut-o mai înainte nu se baza pe surse intermediare, ci a d v i s u m.) Căutarea s-a dovedit a nu fi în zadar, iar speranța de a afla acolomărturia așteptată s-a adevărit.

În secțiunea "a IX-a" a manuscrisului lui Zetterquist, care se deschide cu versiunea în limba latină a "Runei Finlandeze",

pozițiile 259 și 260 sînt ocupate de două versiuni în "Langue roumenienne" ("Romanesce"), cum notează filologul scandinav. Prima reproducă este în limba "vorbită în Transilvania" ("parlee en Transylvanie"), iar semnatarul ei - veritabilă surpriză! - este reputatul învățat, discipol al Școlii Ardelene, Timotei Cipariu, care a ținut să marcheze cu exactitate locul și data: "Blasiu în Transilvania, 23 Feurariu, 1854". Cealaltă versiune reproducă e în "limba valahă populară" ("Langue Valaque vulgaire") și este semnată de un oarecare K. Grigorie Guresco.

Înainte de orice comentariu, iată aceste texte tale-quale (cum le-a recopiat filologul suedez după originalele care nu se află din păcate anexate). Totodată, socotim că este momentul să reproducem originalul "Runei Finlandeze" în față.

TYTÖN RUNO SUOMALAISEN

Jos mun tuttuni tulisi, Ennen nähtyni näkyisi, Sillen suuta suikkajaisin; Olis suu suden verestä; Sillen kättä käppäjäisin, Jospa käärme kämmen-päästä, olisko tuuli mielellisnä, Ahavainen kielellisnä:	Sanan toisi, sanan veisi, Sanan liian liikuttaisi, Kahden kaunihin välillä. Ennen heitän herkkuruvat, Paistit pappilan unohdan, Ennenkun heitän herttaseni, Kesän kestyteltyäni, Talven taivuteltuani.
---	---

CANTECU-LU UNEI TENERE TIERANE DE-IN FINA

De-ar'vre badea se mai vena, De-ar'vre se-lu mai vediu odata, Sarutá-l'asi dieu in gura, De-ar' fi sî de lupu musicata, Sî l'asi strinae dieu de mana Chiaru cu sierpi infasiorata. Ventu-lu de-ar' poté 'ntielege, Bore-a cea de prima-vera De-ar' sci limba se vorbesca	Ar' veni de-in alta tiera, Sî mi-ar' spune scire buna, Si-ar' sborá la badea era. Mai curundu bucate alese N'asi gustá nese mancare De-pre mes'a cea popesca, De-catu badeo te-asi uitare. Ca te-am prnsu mai asta vera, Sî la ierna te'oiulegare.
---	--

T. CIPARIU

KENTIQU D'O TENERE PAESANE FINOASE

A! daqua àl mieu bine amat va voi a veni,
A quel quel vedeam demai nainte, va voi șe șe mai arate!
A indate voi grebi o serutare p'asa gurę,
Daca insusci va fi menjitę dę sęnge de lup;
Voi stinge fierbinte a sa menș,
Quend insusci un sarpe va fi infęsciurat a le sale degete.
O! daca ventul ar avea rėson,
Tenera aninęture de primevarę, daqua iá va sciti o limbę,
Ja sar duce șe gęseasque un cuvent, un cuvent ia va porta;

Kurende ia sar grebi cu novelle
 Intre doi amanti. -
 Mai bine ieu me voi priva de bucatele quele mai delicate,
 Voi uita friptura pe masa peștorului,
 De quiet se abandon scumpul inimimele,
 A quel de care ieu invare manlipit,,
 A quel pe quare ieu inscenam in va mea ierni.

K.Grigorie Guresco.

Vrem să menționăm că fiecare din cele două texte românești este însoțit, în subsolul paginii, de note redactate de traducători pentru a explica sensul unor cuvinte sau expresii, ori propunând variante în tălmăcire. Deși interesante, din motive de spațiu nu le reproducem.

În ceea ce privește comparația versiunilor românești cu originalul finlandez și fidelitatea transpunerii acestuia nu putem face aprecieri, deoarece nu cunoaștem care a fost textul francez intermediar de care traducătorii s-au folosit (întrucât de cunoașterea limbii finlandeze de către ei nu putea fi, credem, vorba). În această direcție, am putea să ne referim doar la aspectul formal, observând că T.Cipariu păstrează măsura și chiar ritmul originalului, dar îl amplifică cu două versuri, pe când Gr. Guresco, reușind să transpună în același număr de stihuri, face o tălmăcire pur literală, fără nici un fel de efort și disciplină în plan prozodic.

Nici în privința limbii traducerilor - ca sens și notare ortografică-fonetică - nu s-ar putea, credem, face decât observații parțiale, căci textele au fost recopiate de autorul suedez și este vizibil că în multe părți, necunoscând limba română, acesta a transcris cu greșeli, rezultând chiar cuvinte care cu greu sau deloc pot fi deduse.

Comparând însă cele două versiuni românești între ele, balanța înclină din toate punctele de vedere în favoarea versiunii realizate de filologul ardelean. Atât pe plan lingvistic cât și poetic, transpunerea lui Cipariu este superioară. El a găsit, din punct de vedere filologic, o formulă inspirată de transcriere fonetică a limbii vorbite, pe care a aplicat-o cu consecvență. Evident, aici trebuie să ținem seama de orientarea latinistă a învățatului, fapt care se constată, pe de o parte în forme căutate, capabile să faciliteze apropierea pe plan etimologic a cuvintelor românești de vocabularul originar latin, iar pe de alta - în evitarea marcării sunetelor de rezonanță slavă (f, ă, ț, ști). Competența filologică este probată, de asemenea, de notele cu care Cipariu a însoțit

textul traducerii, facilitând pronunțarea acestuia de către un necunoscător al limbii române.

Calitatea poetică a versiunii Cipariu este, după părerea noastră, și ea deosebită, dovedind la autor un simț prozodic aparte (nu e de altfel de mirare, căci el a redactat și o lucrare de acest profil: "Elemente de poetică...", Blaj, 1860). Traducătorul a conceput o transpunere în spiritul originalului, folosind versul de patru măsură (octosilab trohaic) și căutând corespondențe armonice de sonoritate finală. Astfel, tălmăcirea sa este fluentă și muzicală, apropiindu-se cumva de melosul popular românesc. Spre o mai deplină convingere în acest sens, propun cititorului o transcriere a textului în ortografia fonetică a limbii actuale :

" De-ar vrea badea să mai vină, / De-ar vrea să-l mai văd odată, /
 Săruta-l-ași, zău pe gură, / De-ar fi și de lup mușcată, /
 Și l-ași strânge, zău, de mână / Chiar cu șerpi înfășurată. /
 Vântul, de-ar putea-nțelege, / Boarea cea de primăvară /
 De-ar ști limba-i să vorbească, / Ar veni din altă țară /
 Și mi-ar spune știre bună, / Și-ar zbura la badea iară. /
 Mai curînd bucate-alese / N-ași gusta nici o mîncare /
 De pe masa cea popească, / De cît badeo te-ași uita(re). /
 Că te-am prins mai astă-vară, / Și la iarnă te-oi lega(re)."

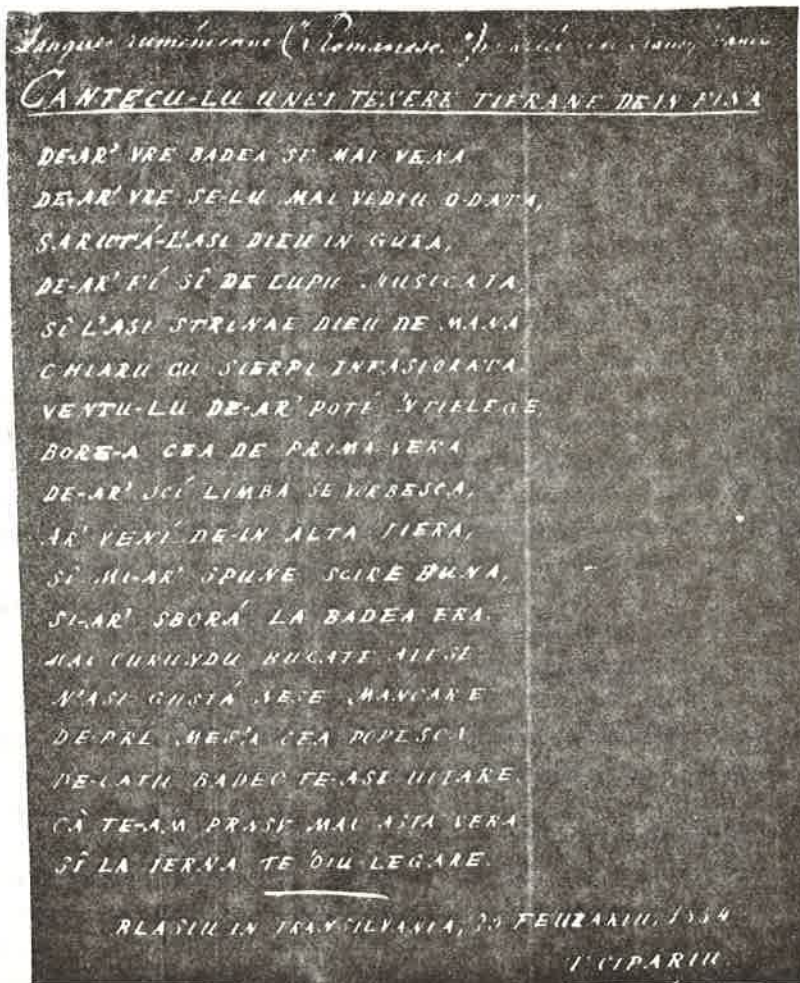
Versiunea dată de Guresco, anunțată a fi în "valahă vulgară", este, cum se poate lesne vedea, departe de limba populară a muntenilor. După verbul folosit, traducătorul pare a fi fost un citadin, din generația "bonjuriștilor" superficiali și imitativi, preluînd limbajul neologic al acestora. Lipsei de competență filologică (trădată atât de formula nesigură a transcrierii fonetice a textului, cât și de improvizația notelor ce-l însoțesc) i se adaugă în mod nefericit și o totală absență a harului poetic, - comentariile fiind, credem, de prisos în ambele sensuri.

Desigur, cele două texte în discuție pot furniza observații interesante și din punctul de vedere al istoriei limbii, aspect pe care însă deliberat nu ne-am propus a-l aborda aici, lăsînd aceasta în seama specialiștilor în materie.

Întorcîndu-ne la manuscrisul lui Zetterquist, am mai semnalat faptul că dintre idiomurile vorbite pe teritoriul României acesta mai cuprinde (la poziția 196 și urm.), șase traduceri "dans le dialecte des Saxons de Transylvanie". Asupra acestor versiuni germane, realizate în localități săsești din Siebenbürgen (Mülbach, Georgsdorf, Schlässsburg, Kronstatd) și semnate de doi traducători - W.Schuster

și J. Haltrich -, autorul antologiei face observația că acestea comportă în special "diferențe de sens în același dialect".
În încheiere, am dori să subliniem importanța pe care o capătă originala culegere de manuscrise datorată lui C.G. Zetterquist în ce privește istoria relațiilor spirituale fino-române : prin documentele pe care le cuprinde, ea aduce indubitabile probe că vechimea contactelor fructuoase între cele două literaturi sporește cu aproape o jumătate de veac, față de ceea ce argumentau datele cunoscute pînă acum.

dr. Ion Stăvăruș

ARGUMENT

la o microantologie de poezie feminină românească

Ideea de a publica în COLUMNA o selecție din poezia feminină românească pornește dintr-un gând de... "mărțișor": în locul buchetului de ghiocei - omagiu primăvărativ eternei iubiri - ce n-a putut să zboare spre sud de ziua primăverii de la noi, când Marele Nord se afla încă sub povara netulburată a zăpezilor, ne-am propus să aducem în Suomi petalele poeziei de delicată vibrație a sufletului feminin de la Dunăre și Carpați. Dar cum modesta noastră publicație și-a statornicit soroc de apariție mai târziu, când poposește aici primăvara, gândul omagial din "mărțișor" capătă ecou abia în vecinătatea altei sărbători "femina": 1 iunie. F i a t !

Spațiul fiind, din păcate, destul de limitat în economia revistei, regretăm că nu putem oferi aici decât o cu totul parcimonioasă selecție din creația poeteselor române, iar pentru păstrarea unei armonii de diapazon a trebuit să alcătuim acest buchet numai din lirica unei singure perioade. Dacă din întregul peisaj al poeziei feminine - foarte bogată și diversă în literatura română a ultimului secol - ne-am oprit la cea contemporană, iar din aceasta doar la cea a tinerei generații, opțiunea își are argumentul decisiv în dorința de a face cunoscută o creație nu numai nouă și originală în expresia ei, ci și de o profunzime valorică pe care nu ne sfiim s-o numim de excepție în poezia universală contemporană. (Nu este oare o recunoaștere faptul că Anei Blandiana i-a fost conferit nu de mult reputatul premiu vienez "Herder"?)

Avînd dintotdeauna convingerea că arta de veritabile carate nu are nevoie nici de explicare și nici de laude, lăsăm și în cazul de față judecata de apreciere în seama cititorului iubitor de poezie, pentru care am inițiat aceste tălmăciri puse în pagină alături de textele poetice în versiunea originală.

I. Stăvăruș

A N A B L A N D I A N A (n . 1942)

P ä r i n ț i i

Părinții fac totul oricînd pentru noi —
 Ne nasc și ne cresc mai mari decît ei,
 Rămîn apoi cu discreție în urmă,
 Nu ne deranjează de obicei.

Li-e rușine că sînt prea bătrîni, prea bolnavi,
 Pentru noi prea modești și prea simpli părinți,
 Vinovați pentru timpul pierdut
 Ne privesc în tăcere cumînți.

Apoi își mută privirea în stea,
 Cînd raza-nglodată de cer se subție.
 Și, obosiți, nu pregetă-o clipă
 Să ni se așeze în pămînt, temelie.

A r t r e b u i

Ar trebui să ne naștem bătrîni,
 Să venim înțelepți,
 Să fim în stare de-a hotărî soarta noastră în lume,
 Să știm din răscrucea primară ce drumuri pornesc
 Și iresponsabil să fie doar darul de-a merge.
 Apoi să ne facem mai tineri, mai tineri, mergînd,
 Maturi și puternici s-ajungem la poarta creației,
 Să trecem de ea și-n iubire intrînd adolescenți,
 Să fim copii la nașterea fiilor noștri.
 Oricum ei ar fi atunci mai bătrîni decît noi,
 Ne-ar învăța să vorbim, ne-ar legăna să dormim,
 Noi am dispărea tot mai mult, devenind tot mai mici,
 Cît bobul de strugure, cît bobul de mazăre,
 cît bobul de grîu...

V a n h e m m a t

Vanhemmat tekevät aina kaiken meidän hyväksemme -
 He synnyttävät meidät ja kasvattavat meidät suuremmiksi heitä,
 Jäävät sitten hienotunteisesti taka-alalle,
 Eivätkä tavallisesti häiritse meitä.

He häpeävät sitä, että ovat liian vanhoja, liian sairaita,
 Meille liian vaatimattomat ja liian yksinkertaiset vanhemmat.
 Menetetyn ajan syyllisyyden painamina
 He katsovat meitä vaieten, viattomat.

Sitten he suuntaavat katseensa kohti tähtiä,
 Kun taivaalta pudonnut säde muuttuu kalvakaksi.
 Ja, väsyneinä, he eivät epäröi hetkeäkään
 Asettua maahan, meille perustaksi.

P i t ä i s i

Meidän pitäisi syntyä vanhoina,
 Tulla tänne viisaina,
 Kyetä määräämään kohtalostamme maailmassa,
 Tietää jo ensimmäisessä risteyksessä, millaiset tiet siitä
 lähtevät,
 Ja vain kulkemisen lahjan olla vastuuton.
 Sitten meidän pitäisi kulkiessamme tulla nuoremmiksi,
 nuoremmiksi,
 Kypsinä ja voimakkaina saapua luomisen portille,
 Kulkea siitä ja astua rakkauteen nuorina,
 Olla lapsia omien lastemme syntyessä.
 Joka tapauksessa he olisivat silloin vanhempia kuin me,
 He opettaisivat meitä puhumaan, tuodittaisivat meidät uneen,
 Ja me katoaisimme aina enemmän ja enemmän, tulisimme yhä
 pienemmiksi,
 Yhtä pieniksi kuin viinirypäleen kivi, kuin herneen siemen,
 kuin viljanjyvä...

C o n d i ț i e

Sînt
 asemenea
 nisipului clepsidrei
 care
 poate fi timp
 numai
 în
 cădere.

î ț i a d u c i a m i n t e p l a j a

îți aduci aminte plaja
 Acoperită cu cioburi amare
 Pe care
 Nu puteam merge desculți?
 Felul în care
 Te uitai la mare
 Și spuneaai că m-ascuți?
 Îți amintești
 Pescărușii isterici
 Rotindu-se-n dangătul
 Clopotelor unor nevăzute biserici
 Cu hramuri de pești,
 Felul în care
 Te îndepărtai alergînd
 Înspre mare
 Și-mi strigai că ai nevoie
 De depărtare
 Ca să mă privești?
 Ninsoarea
 Se stingea
 Amestecată cu păsări
 În apă,
 Cu o aproape bucuroasă disperare
 Priveam
 Urmele tălpilor tale pe mare
 Și marea
 Se închidea ca o pleoapă
 Peste ochiul în care-așteptam.

E h t o

Olen
 niin kuin
 tiimalasin hiekka
 joka
 voi olla aikaa
 vain
 valuessaan.

M u i s t a t k o u i m a r a n n a n ?

Muistatko uimarannan,
 Katkerien lasinpalasien peittämän,
 Missä
 Emme voi kulkea avojaloin?
 Miten
 Katsoit merelle
 Ja sanoit että kuuntelet minua?
 Muistatko
 Hysterisen lokin
 Lentelevän pyhien kalojen
 Näkymättömien kirkkojen
 Kellojen pauhussa,
 Miten
 Menit pois juosten
 Mereen
 Ja huusit että tarvitsit
 Välimatkaa
 Katsoaksesi minua?
 Lumi
 Sammui
 Lintujen seassa,
 Vedessä,
 Melkein iloisena epätoivosta
 Katsoin
 Jalanjälkiäsi meren pinnassa
 Ja meri
 Sulkeutui kuin silmäluomi
 Yli silmän, jonka ääressä odotin.

C ă l ă t o r i e

Umblu prin mine
 Ca printr-un oraş străin
 În care nu cunosc pe nimeni.
 Seara mi-e teamă pe străzi
 Şi-n după-amieze ploioase
 Mi-e frig şi urît.
 Nici o dorinţă de a călători,
 Când şi numai trecerea drumului
 E aventură,
 Nici o amintire din alte vieţi
 Întrebării
 "De ce-am fost adusă aici?"...

R u g ă c i u n e

Să stau culcată-n zăpadă
 Cu braţele larg desfăcute,
 Închipuind o nespun de frumoasă
 Cruce cuprinsă de somn
 Dinadins,
 Pe care doar îngerii ar merita
 Să se răstignească
 Pentru păcate făcute
 În paradis.
 Alb fără margini
 Şi linişte neînceptă,
 Nori destrămaţi în flori
 Troienindu-mă lin,
 În timp ce lacrimi fierbinţi
 Se nasc sub pleoapele - nchise
 Şi-ngheaţă nainte de-a curge
 Din vise.
 Amin.

M a t k a

Kuljen itseni läpi
 Niin kuin halki vieraan kaupungin
 Jossa en tunne ketään.
 Iltaisin minua pelottaa kaduilla
 Ja sateisina iltapäivinä
 Minua paleltaa ja kyllästyttää.
 Ei edes halua matkustaa
 Kun jo pelkkä tien kulkeminen
 On seikkailu,
 Ei edes muistoa toisista elämästä
 Kysymykseen
 "Miksi minut on tuotu tänne?"

R u k o u s

Makaisinpa lumessa
 Käsivarret pitkälle levitettyinä,
 Muodostaen sanomattoman kauniin,
 Unen tarkoituksella valtaaman
 Ristin,
 Jolle vain enkelit ansaitsisivat
 Tulla ristiinnaulituiksi
 Paratiisissa tehtyjen
 Syntien vuoksi.
 Rajaton valkeus
 Ja rikkumaton hiljaisuus,
 Kukkina purkautuvia pilviä,
 Jotka hiljaa peittävät minut lumeen,
 Sillä aikaa kun polttavat kyneleet
 Syntyvät suljettujen silmäluomien alla
 Ja jäätyvät ennen kuin juoksevat
 Unista.
 Amen.

Suomentaneet

Pirjo Raiskila: Vanhemmat, Pitäisi, Matka, Rukous

Anja Haaparanta ja Ioana Bot: Ehto, Muistatko uimarannan?

I L E A N A M Ă L Ă N C I O I U (1 9 4 0)

E d e n

Cu blînda regină în faţă mă văd
 Vorbim între noi ca-ntre moarte
 Prin dragostea noastră pierdută murind
 Supuse aceleiaşi soarte.

Aveam un iubit pe pămînt îi şoptesc
 Aveam şi eu unul îmi spune
 Al meu era soarele ce răsărea
 Al meu era cel care-apune.

Apoi vii şi tu cel murit mai tîrziu
 Sau cel ce nu mori niciodată
 Iubisem întîi o regină şopteşti
 Pe urmă o tînără fată.

Astfel ne vorbim toţi cu linişte-n glas
 Căci nimeni din noi nu mai ştie
 Al cui este osul pe care-l privim
 Ca trup într-o altă vecie.

E e d e n

Katselen lempeän kuningattaren kasvoja
 Puhumme toisillemme kuolleitten tapaan
 Kadotetuun rakkauteemme kuolevina
 Alistettuina kohtaloon samaan.

Minulla oli maan päällä rakastettu kuiskaan
 Oli minullakin kuuluu vastaus sujuva
 Minun rakastettuni oli nouseva aurinko
 Minun taas jo mailleen painuva.

Sitten tulet sinäkin joka kuolit myöhemmin
 Tai joka et kuole konsana
 Ensinnäkin rakastin kuningatarta kuiskaat
 Sen jälkeen nuorta neitoa.

Näin puhelemme kaikki rauhallisina äänin
 Sillä ei kellään meistä ole enää tiedossa
 Kenen on luvu jota tässä katsomme
 Kuin ruumista toisessa ikuisuudessa.

Suom. Pirjo Raiskila

R u g ă

Să mi se ia pentru o vreme trupul
să rămîn suflet și atît
să plîng cum plîng sufletele singure
cînd li se face urît.

Să mi se lase amintirea că am fost
trup și suflet odată
să mi se lase chinul vinei mele
și dreptul de a fi judecată.

Să-not în marea lui cea mare
și să mă înfricoșeze înotul
din cînd în cînd să fii și tu alături
și-apoi să cred că ai pierit cu totul.

Să nu îmi fie clar cuvîntul lui
să-ncerc să-l aflu și să mă-nspăimînt
să mi se lase toată îndoiala
pe care am avut-o pe pămînt.

P y y n t ö

Kunpa minulta otettaisiin hetkeksi ruumis
niin että pelkkänä sieluna itkemään
jäisin kuten yksin sielut
itkevät ikä-vissään.

Jätettäköön minulle muisto
ruumiina ja sieluna olosta
jääköön minule minule syyllisyyteni tuska
ja oikeus saada osani tuomiosta.

Kunpa saisin uida sieluni suuressa meressä
ja tuo uinti pelottaisi minua
kunpa silloin tällöin olisit vierelläni
ja sitten uskoisin etten enää koskaan näe sinua.

Älkööt sielun sanat olko minulle selkeät
niin että niitä arvailla ja hätkäntää saan
jääköön minulle kaikki epäily
joka minulla on ollut päällä maan.

Suom. Pirjo Raiskila

S f î r ş i t u l c o p i l ă r i e i

Vei vedea, vei simţi umbra mea
la adăpostul zidului —
ea se ascunde de soare
ca de un bombardier.

Lasă-ţi umbra să intre în pământ
pînă la glezne.
Lasă-ţi umbra să doarmă în braţele
umbrei mele.

În amintire totul este posibil.
Sîntem patru şi în amurg alergăm :
eu în urma umbrei mele,
umbra ta după mine, —

tu, în spate de tot,
fără să vrei cu tot dinadinsul
să ne prinzi şi să fim în mijlocul cîmpului
unul.

L a p s u u d e n l o p p u

Saat nähdä, saat tuntea varjoni
muurin suojassa —
se piiloutuu auringolta
kuin pommikoneelta.

Anna varjosi vajota maahan
nilkkoja myöten.
Anna varjosi nukkua
minun varjoni syliin.

Muistoissa kaikki on mahdollista.
meitä on neljä ja me juoksemme hämärässä :
minä varjoni perässä,
sinun varjosi minun perässäni, —

sinä, viimeisenä,
varoen kaikin voimin
saamasta meitä kiinni ja olemasta niityn keskellä
kanssamme yhtä.

Suom. Liisa Aaltonen

T a n g a j

Vino și pleacă !
 Vino și pleacă, vino și pleacă...
 Nu înceta să vii, nici nu rămîne.
 Urmează-ți drumul, privește înapoi, uită,
 adu-ți aminte, răcnește, șoptește, zboară,
 zdrobește-te în cădere, pîndește, ai încredere,
 îndoiește-te, vino și pleacă...

Dar e un somn ghemuit,
 dar e o viață de melc,
 dar este un adăpost sub cerul gol
 și sînt otrăvuri care vin din mușenie
 și din cuvînt
 și usucă urmele noastre, buzele noastre.

Singurul care își merită soarta este cuvîntul :
 el vine și pleacă —
 rigid și elastic, sfărîmicios și nepătruns,
 liber și înfășurat în ghirlande de lanțuri.
 Vine și pleacă.
 Învrăjbitor și pustiu, apatic și ager,
 nu încetează să vină,
 nici nu rămîne.

.....
 Cu ochii uscați, cu gura lividă, el vine și pleacă —
 și rîde cuvîntul de farsa în care a fost
 și va mai fi aruncat.

K e i n u n t a a

Tule ja lähde !
 Tule ja lähde, tule ja lähde...
 Älä lakkaa tulemasta ja jäämästä.
 Seuraa tietäsi, katso taaksesi, unohda,
 muista, huuda, kuiskaa, lähde lentoon,
 murskaudu pudotessasi, ole varuillasi, luota,
 epäile, tule ja lähde...

On myös uneen kiertymistä,
 on myös etanan elämää,
 on myös turvapaikka tyhjään taivaan alla
 ja on myrkkijä joita tulee vaikenemisesta
 ja sanoista
 ja ne kuivattavat jälkemme ne kuivattavat huulemme.

Ainoa joka ansaitsee kohtalonsa on sana :
 se tulee ja lähtee —
 jäykkänä ja notkeana, särkyvänä ja selittämättömänä,
 vapaana ja kahleitten ketjulla käytettynä.
 Se tulee ja lähtee.
 Vihoissaan ja hylättynä haluttomana ja innoissaan,
 se ei lakkaa tulemasta
 ja jäämästä.

.....
 Kuivin silmin ja kelmein huulin, se tulee ja lähtee —
 ja sana nauraa ilveelle jossa se on ollut mukana
 ja johon se taas syöstään.

Suom. Liisa Aaltonen

D E N I S A C O M Ă N E S C U (n . 1954)

M a r i n e

1

răsturnate în golf
iahturile
un cimitir plutitor
de pe dig
neștiuți
rostim aceeași rugăciune

2

ieri, îmi spuneai, doi pescăruși
ciuguleau din strugurele auriu
uitat de mine pe plajă
pe terasa cu iederă
chiar noi sîntem acei pescăruși
ciugulim la nesfîrșit boabele verii
e un timp de ape,
e un timp de culori

M e r i m a i s e m a

1

kumoon kaatuneina lahdessa
purret
kelluva hautausmaa
arvokkaasta korkeudesta
tuntemattomat
lausumme samaa rukousta

2

eilen, sanoit minulle, kaksi lokkia
nokkivat kullankeitaista rusinaa
jonka unohdin rannalle
murattiparvekkeella
me itse olemme nuo lokit
nokimme loputtomasti kesän jyviä
on vesien aika,
on värien aika

Suom. Pilvikki Kause

Jatta von Konow
Helsinki

Turla unei biserici, înălțându-se la marginea satului, este un element esențial al peisajului din nordul României. Atenția unui călător finlandez se oprește mai întâi asupra acoperișului de șindrilă al construcțiilor bisericesti, căci acolo el descoperă puncte comune cu modul de a construi în tradiția veche finlandeză. Acoperișurile de șindrilă dispar aproape pretutindeni tot mai mult, iar la noi se mai întâlnesc numai la bisericile vechi și la clopotnițe. Alte puncte comune în înfățișarea bisericilor nu se mai observă din exterior, fiindcă bisericile de lemn din Transilvania reprezintă tradiția națională proprie, formată în funcție de concepția populară și de peisajul anume al locului.

Arhitectură sau artă populară ?

Înfățișarea satului românesc n-a suferit din pricina evoluției în sensul direcției care a avut loc la noi, în Finlanda, după al doilea război mondial. Peisajul în jurul bisericii s-a păstrat acolo aproape întru totul original pînă azi. În schimb, la noi creșterea demografică puternică și construcțiile noi au schimbat mult peisajul satului, în special în marile centre de populație rurală, iar aceste modificări nu au fost întotdeauna pozitive.

Bisericile de lemn păstrate în Transilvania sînt recunoscute acum ca fiind un tezaur național, dar mult timp valoarea lor n-a fost poate înțeleasă în întregime. Cercetătorii în arhitectură le-au considerat ca aparținînd mai mult domeniului artei populare, folclorului, în timp ce specialiștii în etnografie au cules mai mult informații despre aspectele culturii gospodărești, muzicii și altor domenii ale civilizației. Potrivit opiniei cercetătorilor de istoria artei, stilul de construcție întâlnit la bisericile de lemn a împrumutat motive de la clădirile de piatră și cărămidă, în sensul direcțiilor generale de stil ale arhitecturii. Mai tîrziu s-a început să se înțeleagă originalitatea bisericilor de lemn, care e în strînsă legătură cu tradiția construcțiilor țărănești, și în primul rînd cu trăsăturile locale dintr-o perioadă istorică anume a construcției locuințelor. Bisericile de lemn reprezintă o artă a construcției de sinestătătoare, dezvoltată pe baza tradiției populare, fapt pe care acum nimeni nu-l mai poate contesta.

Protecția construcțiilor cere bani...

Deși se acceptă în general ideea potrivit căreia "arhitectura e memoria națiunii", sau "Orașul fără trecut e ca un om lipsit de memorie", tendința de a economisi creditele necesare protecției arhitecturii o întâlnim peste tot în lume. La noi, de pildă, se discută și se scrie mult despre cheltuielile mari necesitate de repararea clădirilor vechi. În același timp se consumă sume uriașe pentru realizarea proiectelor de construcție care nu ameliorează în chip necesar condițiile de viață ale omului în mediul ambiant. Clădirile de lemn au fost cele în special vizate să fie distruse, deși, de pildă, bisericile de lemn din nordul Norvegiei

arată că vârsta lor este aproape nelimitată. Ele au rămas în peisajele lor de baștină aproape o perioadă de o mie de ani, fiindcă modul lor de construcție originală era corect în ce privește condițiile locului și ele n-au suferit din cauza războaielor și focului, care au produs distrugerile cele mai mari în rândul clădirilor de lemn.

Zona pădurilor s-a extins în Europa din Grecia pînă în Țările Nordice și Siberia. Specii de arbori potrivite pentru construcții s-au găsit înainte din abundență, dintre care bradul și stejarul au fost cele mai întrebuintate.

Biserici de lemn, sau parțial din lemn s-au aflat înainte în România și în zone de cîmpie, dar acum, cu unele excepții, numai în Transilvania.

... dar și știință și voință

Cînd cineva privește turla delicată a unei biserici nu poate să nu admire și să nu se minuneze de priceperea tehnică a meșterilor din epocile trecute, care nu s-au bazat pe calcule de construcție. Rezultatul a fost totuși o clădire unică, perfectă în dimensiunile ei, care merită a fi denumită operă de artă. Construirea s-a bazat pe o lungă tradiție și pe priceperea personală a meșterului.

Funcția turlei n-a constituit-o doar faptul de a realiza un vîrf estetic construcției bisericesti, ci și acela de a fi un loc de supraveghere de unde s-a observat din timp apropierea dușmanilor și din această turlă s-a dat alarma pentru toată suflarea satului. Dimensiunile și locul turlei în corpul bisericii variază de la un loc la altul. Acest lucru se vede clar, de pildă, din prezentarea trăsăturilor de stil ale bisericilor de lemn din Transilvania, de către arhitectul Virgil Salvanu (vezi reproducerile anexate).

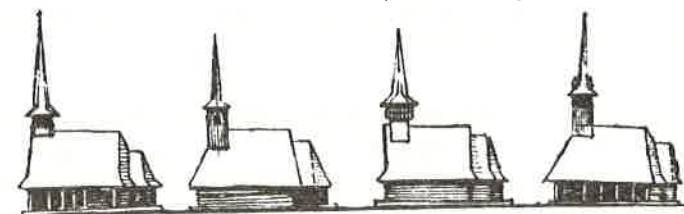
Turla ce se înalță spre albastrul cerului a unei biserici transilvane ar putea să constituie oriunde simbolul protecției arhitecturii, considerată acum peste tot importantă de către oricine, prin care se încearcă cu energie să se păstreze ceva din mediul durat de generațiile trecute, ca un capital spiritual pentru urmași. Lumea a atins în evoluția sa de pînă acum nivelul tehnic cel mai înalt. Omul are acum posibilitatea să cuce-

rească spațiul planetar și să doteze stelele cu arme. Într-un peisaj liniștit, pe un deal sau la întorsura unui rîu, turla bisericii grăiește în limbajul său, ea ne povestește o istorie seculară și despre omul care, cu unelte simple, a rînduit materia primară într-o creație din care emană chiar acel ceva greu de explicat ce poate fi perceput doar prin simțurile noastre și care rămîne nemuritor.

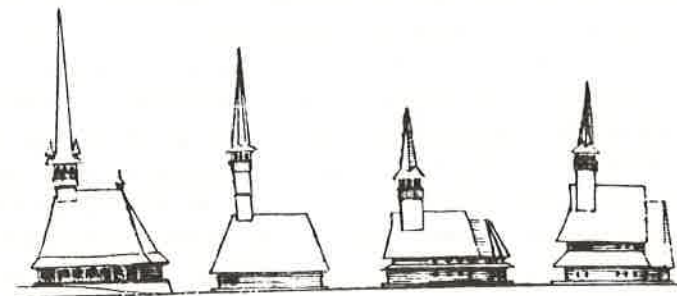
Bibliografie

- * * * "Rumänische Architektur", Buc.1953.
 Sandu medrea-Mihai Negulescu : "Maramureș", Buc.1964.
 * * * "Folkart in Rumanian", Buc.1964.
 Virgil Salvanu : "A Roman Faremplomok stilusarol", 1979, Korunk evkönyv.

(Arh. Virgil Salvanu)

PICLĂU GHIGHIȘENI BRĂDET BRUSTURI

FILDUL DE SUS REMETEA CHIOARULUI (1800) CUHNEA (1718) IEUD (1717)

Obiceiuri românești

VALENȚE FOLCLORICE ÎN VATRA MEHEDINȚILOR

Prof. Florian Vlădica

În peisajul etnografic-folcloric al României, județul Mehedinți (situat în partea de sud-vest a țării) se înscrie ca una din zonele cele mai interesante și originale. Este vorba nu numai de bogăția tradițiilor, datinilor și obiceiurilor, ori a creațiilor literar-folclorice, ci și de diversitatea acestora, de variația lor de la un loc la altul.

Pentru a ilustra această afirmație, am dori să consemnăm în rândurile care urmează două dintre cele mai vechi obiceiuri culti - vate de tradiția populară în partea de munte a acestui județ, și anume pe valea râului Bahna, la hotarul cu Banatul. De fapt, Bahna și Cerna sînt două râuri de munte, limpezi și vijelioase, care curg paralel spre Dunăre, de o parte și de alta a Munților Mehedinți, cuprinzînd în spațiul dintre ele un pitoresc cadru natural din care fac parte și localitățile : Băile Herculane, Orșova, Complexul Porțile-de-Fier, precum și rezervația naturală Domo - gled, - o zonă vizitată an de an de un mare număr de turiști, iar printre ei și mulți finlandezi sosiți la tratamente la Băile Herculane.

În toate localitățile montane ale acestei zone unde creșterea oilor este o ocupație principală pînă azi, ciobanii - și în general locuitorii - au păstrat din timpuri imemorabile în tradițiile transumanței obiceiul numit "măsuratul oilor", practicat și în prezent (în regiunile montane se menține proprietatea particulară). Acest obicei are loc în fiecare primăvară, spre sfîrșitul lunii aprilie, în timpul cînd gospodarii își duc oile la pășunile din munți, unde vor rămîne toată vara. În anumite zile, dinainte stabilite, oamenii se strîng la strungile și tîrlele amenajate în munți, fiecare mulgîndu-și oile și cîntărind laptele în vîzul tuturor, iar după cantitățile obținute se stabilește un clasament care decide componența turmelor de stîină (300-400 oi), lăsate în grija unor ciobani plătiți. Pe toată durata rămîinerii oilor la munte, proprietarii acestora primesc produsele din lapte ce li se cuvin, potrivit "clasamentului" din primăvară.

Dar în tradiție, obiceiul măsuratului nu se reduce numai la funcția echității practice, ci prilejuiește o sărbătoare a colectivității. După formarea stînelor și stabilirea bacilor

care preiau turmele, urmează o masă comună la iarbă verde, inaugurată printr-o rugăciune pentru oi și de toastul "baciului mare", care închină în sănătatea tuturor. Urmează apoi o petrecere cu cîntece și jocuri, cu mîncăruri alese și băutură, oamenii venind acolo îmbrăcați în frumoase costume populare, specifice zonei respective.

O altă veche tradiție interesantă este, și în această zonă, aceea denumită "nedeie" sau "rugă", care are loc într-o zi de sărbătoare religioasă, fixată în funcție de hramul bisericii din satul respectiv. Aceasta devine o sărbătoare generală, a întregii comunități sătetești, pentru care toți gospodarii fac intense pregătiri (curățenia și aranjarea locuințelor, prepararea de mîncăruri și băuturi alese), căci vor avea ca oaspeți rude și prieteni din satele învecinate, iar petrecerea poate dura două-trei zile. Tarafuri de lăutari și orchestre de amatori întretin ambianta de voie bună, oamenii de toate vîrstele se prind în horele largi, repezi sau domoale, iar privirile tuturor sînt atrase de costumele bogat ornamentate, purtate de fete și tinere neveste, - o adevărată paradă a portului popular de o mare frumusețe și originalitate. La aceste sărbători vin adesea să ia parte și oameni de la orașe, care sînt fie "fii ai satului", fie rude sau prieteni ai celor din sat.

La sfîrșitul acestei succinte prezentări a zonei folclorice pe care am investigat-o, am dori să adăugăm cîteva creații literare folclorice, culese de la rapsozi populari de pe valea râului Bahna, unde ele mai pot fi ascultate adesea : sînt vechi cîntece populare - doine de dor, de dragoste, de haiducie, de cătănie și cîntece păstorești - de adîncă frumusețe și înțelepciune.

*

- Pădurice, pădurea,
lasă-mă la umbra ta
pe mine și pe neica.
- Nu te las la umbra mea
c-ai pe mîndra tinerea
și faci păcate cu ea.
- Pădure, soro pădure,
să nu mă mai spui la lume
c-am vărat o vară-n tine
cu-al meu neică lîngă mine.
Las' să mă spună iarba
că ea mi-a fost plapoma,
las' să mă spună pămîntul
că el mi-a fost așternutul,
las' să mă spună frunza
că ea mi-a făcut umbra.

*

Foaie verde flori mărunte,
de-aș trăi ca bradu-n munte
n-aș avea supărări multe.
Dar trăiesc ca bradu-n vale,
sufletul mi-e plin de jale.
C-am iubit un pușor,
mi-a lăsat în suflet dor;
m-a iubit și m-a lăsat,
inimioara mi-a secăt.

*

Bată-te ceru', făgui,
că-ți crescu frunza dintii
și tu nu vrusăși să-mi spui,
să-mi iau sabia din cui,
arma de sub căpătii
și s-apuc munții pustii...

*

Auzi, mamă, cîinii bat:
pețitorii intră-n sat
Fă, mamă, plăcinte moi
ca să vină și la noi.
Fă-le, mamă, frecăței,
că sînt pețitorii mei.
Dă-le, mamă, beătură,
ca să nu mă caute-n gură,
că un an dacă mai trece,
sînt de patruzeci și zece.

*

Foaie verde trei migdale,
ce mergi măi soldat călare,
ori ți-e grea arma-n spinare?
- Nu mi-e grea arma-n spinare,
dar mi-e dor de-acasă tare:
c-am lăsat boii-njuțați
și părinții supărați.
Plugu-n brazdă-a putrezit,
coasa-n pod a ruginit,
inima mi s-a răcit.

*

Aceste cîntece populare au fost culese din satele
Podeni, Prejneș și Izverneș, de prof. Florian
Vlădica și folclorista - interpretă de muzică
populară Angelica Stoican.

Drag mi-e să sui vara-n munte
la turme de oi mărunte,
unde cîntă pițigoiul
și ciobanul cu cimpoiul,
unde curg izvoarele
și se scaldă soarele.

'Nalt îi, doamne, muntele,
ascuțite-s crestele -
le trec numai dorurile
și cu căprioarele.

*

Sună codrul și răsună -
și ce sună nu-i minciună.
Sună codrul și s-apleacă,
că izvoru-n munte seacă.
Toamna-și lasă brumele,
se coboară oile.
Codru-și bate frunzele
și zăpada muntele.
Peste deal, peste colină,
se rup fași din rădăcină.
Plînge codrul, frunza plînge,
C-o tot plouă și-o tot ninge.

Puține sînt cazurile cînd, de la prima apariție publică, vocea unui poet răsună cu timbrul distinct al unei personalități inconfundabile. Un asemenea caz de excepție l-a constituit în poezia română din epoca contemporană *Marin Sorescu* (n.19 februarie 1936). Volumul de debut "Singur printre poeți" (1963), alcătuit din parodii și pastişe, contura un spirit subtil și lucid, stăpînind ironia fină și satira pe un fond de cugetare matură la destinul poeziei. Recunoașterea talentului original al tînărului poet venea cu promptitudine și prestață din partea celui mai mare spirit critic al timpului - G. Călinescu: "Marin Sorescu are o capacitate excepțională de a surprinde fantasticul lucrurilor umile și latura imensă a temelor comune. (...) El găsește un punct de vedere care n-a trecut altora prin minte."

Culegerile: "Poeme" (1966), "Moartea ceasului" (1967) și "Tineretea lui Don Quijote" (1968) îi aduc deplina consacrare. Pe același registru de ironie, umor și sarcasm Sorescu "aduce propriile interpretări paradoxale ale mitologiei universale sau naționale, privind creația lumii, arta, moartea, destinul, raportările generale ale omului cu relativul și absolutul, efemerul și eternul, idealul și fenomenalul" (Marian Popa). Fondul de cugetare, reflectînd frămîntările unei conștiințe neîmpăcate cu locul comun, lasă în filtru un sentiment de tragic și absurd. Concluzia nu conduce însă spre disperare și scepticism, ci dimpotrivă e tonifiantă, superior sarcastică și lucidă, pe linia care unește spiritul lui Caragiale cu acelea ale unor Valery, Eliot sau Pasternak.

De pe pozițiile unei atari concepții și atitudini, Sorescu abordează creația teatrală, în care parabola, arhetipalul și formula poematice se întîlnesc în piese de mare concentrație și tensiune, cum sînt: "Iona" - tragedie a destinului omului în claustrarea vieții, "Matca" - pe tema fragilității existenței amenințate de o natură stihinică, "Răceala" - exploatînd pe latură filozofică celebra personalitate istorică a lui Vlad Țepeș-Draculea.

Capacitate creatoare multivalentă, Marin Sorescu s-a exersat cu deplină reușită și în proză (romanul "Trei dinți din față", culegerile de eseuri "Teoria sferelor de influență", "Insomnii"), sau ca traducător (Pasternak, Evtușenko, Borges ș.a.)

La 50 de ani, Marin Sorescu este un "autor total" și personalitatea poate cea mai cunoscută în lume dintre autorii români contemporani.

SHAKESPEARE

Shakespeare a creat lumea în șapte zile.

În prima zi a făcut cerul, munții și prăpăstiile sufletești.
 În ziua a doua a făcut râurile, mările, oceanele
 și celelalte sentimente —
 și le-a dat lui Hamlet, lui Iulius Caesar, lui Antoniu,
 Cleopatrei și Ofeliei,
 Lui Othello și altora,
 Să le stăpânească, ei și urmașii lor,
 În vecii vecilor.
 În ziua a treia a strâns toți oamenii
 și i-a învățat gusturile :
 Gustul fericirii, al iubirii, al deznădejdiei,
 Gustul geloziei, al gloriei și așa mai departe,
 Până s-au terminat toate gusturile.

Atunci au sosit și niște indivizi care întirziaseră.
 Creatorul i-a mîngîiat pe cap cu compătimire,
 și le-a spus că nu le rămîne decît să se facă
 Critici literari
 și să-i conteste opera.
 Ziua a patra și a cincea le-a rezervat risului.
 A dat drumul clovnilor
 Să facă tumbe,
 și i-a lăsat pe regi, pe împărați
 și pe alți nefericiți să se distreze.
 În ziua a șasea a rezolvat unele probleme administrative :
 A pus la cale o furtună,
 și l-a învățat pe regele Lear
 Cum trebuie să poarte coroană de paie.
 Mai rămăseseră cîteva deșeuri de la facerea lumii
 și l-a creat pe Richard al III-lea.
 În ziua a șaptea s-a uitat dacă mai are ceva de făcut.
 Directorii de teatru și umpluseră pămîntul cu afișe,
 și Shakespeare s-a gîndit că după atîta trudă
 Ar merita să vadă și el un spectacol.
 Dar mai întîi, fiindcă era peste măsură de istovit,
 S-a dus să moară puțin.

SHAKESPEARE

Shakespeare loi maailman seitsemässä päivässä.

Ensimmäisenä päivänä hän teki taivaan, vuoret ja sielun syöverit.
 Toisena päivänä hän teki joet, meret ja valtameret
 Ynnä muut tunteet,
 Ja ne hän antoi Hamletin, Julius Caesarin,
 Antoniuksen, Kleopatran ja Ofelian
 Othellon ja muiden haltuun,
 Jotta he ja heidän perillisensä
 Niitä hallitsisivat
 Halki vuosisatojen.
 Kolmantena päivänä hän kokosi kaikki ihmiset
 Ja opetti heille kaikki mieltymykset:
 Mieltymyksen onneen, rakkauteen, epätoivoon,
 Mieltymyksen mustasukkaisuuteen, kunniaan ja sen sellaiseen,
 Kunnes sai loppuun kaikki mieltymykset.

Vähän myöhemmin saapui joitakin jälkeenjääneitä yksilöitä.
 Luoja hyväili heidän päätään sääliävästi,
 Ja sanoi heille, ettei heille jäänyt muuta vaihtoehtoa kuin ryhtyä
 Kirjallisuuskriitikoiksi
 Ja asettaa hänen työnsä kyseenalaiseksi.
 Neljännen ja viidennen päivän hän varasi naurulle.
 Hän päästi pellet valloilleen
 Tekemään kuperkeikkoja,
 Ja antoi kuninkaiden, keisareiden
 Ja muiden onnettomien pitää hauskaa...
 Kuudentena päivänä hän ratkaisi joitakin hallinnollisia ongelmia:
 Hän päästi myrskyn vapaaksi
 Ja opetti kuningas Learille
 Miten kantaa olkikruunua.
 Vielä oli jäljellä joitain jätteitä maailman luomisesta
 Ja niiden mukana hän loi Rikhard III.
 Seitsemäntenä päivänä hän tutkaili, oliko vielä jotain tehtävää.
 Teatterinjohtajat olivat jo täyttäneet maan julisteilla,
 Ja Shakespeare ajatteli, että niin suuren työn jälkeen
 Kannattaisi hänenkin nähdä yksi näytös.
 Mutta ennen muuta, koska hän oli lopen uupunut,
 hän meni vähän kuolemaan.

MELCUL

Melcul și-a astupat bine ochii
Cu ceară,
Și-a pus capul în piept
Și privește fix
În el.

Deasupra lui
E cochilia —
Opera sa perfectă
De care-i e silă —

În jurul cochiliei
E lumea,
Restul lumii,
Dispusă încolo și-ncoace,
După anumite legi
De care-i e silă —

Și-n centrul acestei
Sile universale
Se află el —
Melcul,
De care-i e silă.

SINUCIDERE

În mine erau douăzeci de generații
Pe puțin.
Și azi-dimineață, nu știu din ce cauză,
Poate unde era geamul deschis,
Unul s-a aruncat de la etaj.

Atunci toți
Au început să se arunce,
Ca după o trambulină,
Unul după altul în lanț,
După principiul dezintegrării
Oilor.

Într-o jumătate de oră,
Rămăsesem absolut gol,
Și de rușine m-am aruncat și eu.
Am murit cred pe la etajul patru,
În orice caz, pe la doi
Eram dus.

Toate acestea
Vi le povestește acum un trecător,
Așică unul dintre noi
Care-a picat pe moale.

S i m p u k k a

Simpukka peitti visusti
silmänsä vahalla
painoi päänsä rintaa
vasten ja tuijottaa
itseään.

Sen yllä on
simpukankuori -
virheetön luomus
joka inhottaa sitä.

Kuoren ympärillä on
maailma,
muu maailma
hajaantunut sinne tänne
tiettyjen lakien mukaan
jotka inhottavat sitä.

Näitten kaikenkattavien inhojen
keskipisteessä
on se itse -
simpukka,
joka inhottaa sitä.

I t s e m u r h a

Minussa oli kaksikymmentä sukupolvea
äskän vielä
Mutta tänä aamuna, jostain syystä,
kenties koska ikkuna oli auki,
yksi niistä heittäytyi alas.

Silloin ne kaikki
alkoivat hyppiä perä perää
kuin ponnahduslaudalta
toinen toisensa jälkeen
saman hajaantumisperiaatteen mukaan
kuin lampaat.

Puolen tunnin kuluessa
minä olin aivan tyhjä,
Siitä häpeästä hyppäsin itsekin.
Taisin kuolla neljännen kerroksen kohdalla.
Toisessa kerroksessa joka tapauksessa
olin mennyttä.

Tämän jutun
kertoo teille joku ohikulkija,
eli siis se meistä
joka putosi pehmeään.

TINEREȚEA VECHILOR AȘEZĂRI

Vocația constructivă a românilor este confirmată din vechi timpuri. Mari edificii durate în piatră, în cărămidă și chiar în lemn, care s-au salvat din vîltoarea zbuciumatei istorii - castele, cetăți, biserici, mănăstiri -, răspîndite pe tot cuprinsul țării, sfidează parcă trecerea implacabilă a timpului. Alte construcții deosebite, realizate în perioada ultimului secol, dintre care am aminti magnificul pod de la Cernavodă care și-a sărbătorit recent centenarul, bastioane ale culturii, școli și spitale, palate și monumente comemorative vin să argumenteze în plus ideea de mai înainte.

În linia acestei tradiții și pasiuni se înscrie amploarea construcțiilor pe care o cunoaște în prezent România, cuprinzînd practic toate așezările țării, de la marile urbe la satele din creierul munților, - toate schimbîndu-și radical înfățișarea în anii de după ultimul război mondial. Firesc, unul din cele mai grăitoare exemple îl oferă chiar capitala țării, București. Așezat la întretăierea principalelor drumuri dintre Orient și Occident, Bucureștii au suferit de-a lungul timpului și în domeniul urbanistic ambele influențe, dar nu întotdeauna aflate într-o simbioză fericită, sau logic adecvată. Se puteau întîlni astfel, alături de mari bulevarde cu clădiri moderne specifice orașelor din vest și cartiere nesistematizate, cu străzi înguste și întortochiate, sărace și mizere imagini ale Orientului. Cutremurul și mai ales războiul l-au umplut de ruine și l-au subrezit, încît la începutul anilor '50 orașul devenise o capitală suprapopulată, ale cărei construcții nu mai puteau asigura nici nivelul minim al standardului de viață al locuitorilor sau al instituțiilor publice. Se impunea deci încă de pe atunci sistematizarea acestui oraș construit la întîmplare, haotic, încă de la începuturile sale, cu mai bine de cinci secole în urmă. Urișele lucrări edilitare inițiate în acești ani au necesitat nu numai mari investiții de fonduri bănești, ci și de inteligență și fantezie pentru găsirea unor soluții arhitectonice viabile și eficiente. Sistematizarea modernă a început, ca și în alte părți ale lumii, de la margini spre centru. Rînd pe rînd au dispărut vechile mahalale insalubre, iar în locul lor au apărut noi și întinse complexe urbanistice moderne.

Românii au ambiția de a-și vedea capitala țării lor în rînd cu marile metropole moderne, iar această imagine se conturează cu fiecare zi. Vechea vatră a orașului este înconjurată din ce în ce mai apropiat de salba noilor artere, iar acum modernizarea are în obiectiv chiar inima urbei. Alături de complexe care s-au construit aici în ultimii ani (pe Calea Victoriei, bulevardele Republicii, Bălcescu, Magistrala Nord-Sud, Parcul tineretului etc.), capătă tot mai mult relief uriașul centru civic de pe colina Uranus, unde se va afla reședința guvernamentală și de stat a Republicii.

Dar nu numai capitala țării cunoaște amploarea marilor înnoiri urbane. Reședințele de județe și alte orașe mari și mici sînt de nerecunoscut, schimbîndu-și total înfățișarea prin intervenția unei arhitecturi în care elemente de tradiție se îmbină inspirat cu linia și confortul modern. Intr-adevăr, este greu, uneori aproape imposibil de crezut, că Pitești sau Craiova, Tîrgoviște sau Slobozia, Bacău sau Suceava, Baia Mare sau Deva, Lugoj sau Orăștie - și altele zeci și zeci sînt aceleași cu urbele în care mai domina încă în urmă cu cîteva decenii imaginea tîrgului provincial colbuit.

Desigur că marile lucrări de sistematizare urbanistică au ridicat și o serie de probleme în ce privește conservarea unor edificii valoroase din punct de vedere edilitar, arhitectonic sau cultural și integrarea acestora în structura noilor ansambluri. Pentru multe din asemenea monumente arhitecturii și constructorii au găsit soluții inspirate de a le păstra, unele fiind strămutate prin moderne metode de translare (mănăstirile Mihai-Vodă și Schitul Maicilor din Uranus, clădirea Sinodului din ansamblul Mănăstirii Antim, bisericile Sfîntul Ilie din Calea Rahovei și Olari din Calea Moșilor), altele integrate (biserica și clopotnița din insula Pantilimon și multe alte monumente ori chiar clădiri funcționale din București și orașe din provincie), altele reconstruite pe alte spații.

Printr-o muncă neobosită, edilii români dau țării un chip nou și întinerit.

Arhitect C. Dumitrescu

București

1. De omul bun și de vremea frumoasă niciodată nu te saturi.
Hyvään ihmiseen ja kauniiseen ilmaan ei kyllästy.
2. Fiecare trandafir cu ghimpul lui.
Joka ruusulla on piikkinsä.
3. Trîntorul mîncîcă mierea altora.
Laiskuri syö toisten hunajaa.
4. Toți proștii cred că ei pot răsturna pămîntul.
Kaikki tyhmyrit luulevat voivansa kaataa maailman.
5. Unde-i cîștig e și pagubă.
Ei ansiota ilman menetystä.
6. Degeaba strigi la urechea surdului.
Turha huutaa kuuron korvaan.
7. Limba miere, inima fiere.
Kieli hunajaa, sydän sappea.
8. Ușor a porunci, greu a împlini.
Käskeminen on helppoa, tekeminen vaikeata.
9. Minciuna are picioare scurte, prostia pretenții multe.
Valheella on lyhyet jalat, tyhmyydellä suuret luulot.
10. Boul are limba lungă, dar nu poate să vorbească.
Härällä on pitkä kieli, mutta puhua se ei osaa.
11. Umbra nu vorbește în locul omului.
Ei varjo ihmisen puolesta puhu.
12. Tăcerea nu e virtutea lăudărosului.
Vaikeneminen ei ole kerskurin hyve.
13. Proverbul l-a născut omul priceput.
Sananlasku on viisaan tekemä.

1. Nauru nuorentaa, rakkaus kaunistaa.
Risul întinerește, dragostea înfrumusețează.
2. Hanki muija läheltä ja hevonen kaukaa.
Nevasta caut-o pe aproape, calul ia-1 de departe.
3. Rakkaus sokaisee silmät, avioliitto avaa ne.
Dragostea ochii își închide, căsătoria-i deschide.
4. Ei maailman suuta mikään tuki.
Gura lumii nimeni n-o poate astupa.
5. Ei housut lainassa parane.
Pantalonul împrumutat nu se întoarce mai bun.
6. Raha ontuen tulee ja tanssien menee.
Banul vine schiopătînd și pleacă jucînd.
7. Ei märkä kastumista pelkää.
Barba nu crește într-o singură zi.
8. Kellä yhdeksän ystävää, sillä viisi vihamiestä.
Cine are nouă prieteni are și cinci dușmani.
9. Ensi lempi ja ensi lumi harvoin pysyvät.
Prima dragoste, ca și prima zăpadă, rar rămîne.
10. Ystävä sanoo ystävälle, ystävä koko kylälle.
Prietenul spune prietenului și prietenul la tot satul.
11. Parempi vento vieras kuin likinen sukulainen.
Mai mult valorează un necunoscut decît o rudă apropiată.
12. Siitä pidetään, josta puhutaan.
De persoana iubită se vorbește mult.
13. Ahneus vie linnut taivaalta ja kalat vedestä.
Zgîrcenia alungă păsările în cer și peștii în apă.

EPILOG SENTIMENTAL

Momentul despărțirii, chiar și atunci când este știut și pregătit de mult, nu este mai puțin stăpînit de nostalgii și nici mai ușor de petrecut.

După patru ani de misiune culturală în Finlanda, cel ce a fost și redactorul acestei modeste publicații universitare se întoarne spre meleagurile carpatice de baștină.

Așadar, COLUMNA - foaie de gînd și de inimă -, calea noastră, împreună, se încheie cu acest al 7-lea număr din pragul verii lui '86. Multe ceasuri, multe zile și nopți de solitudine septentrională le-am petrecut în tovărășia ta : eu mișălind slove, tu strîngîndu-le sîrquincioasă în paginile tale, ca să le duci apoi, în leagăn de coperti albastre, pe masa multor prieteni ori necunoscuți. Alături de noi au venit să ostenească la reușită, cîtă va vi fost, colaboratori de inimă, cu sprijinul cărora am legat punți de sinceră prietenie între România și Suomi.

Luîndu-mi bun rămas, te las să continui aici, ca o veritabilă columnă, la cea mai nordică paralelă de spiritualitate românească, mesajul prietenesc din care ți-ai făcut un crez de existență.

Îți urez, mai departe, multe apariții, iar din parte-mi , din vreme-n vreme vei primi vești de pe meleagurile străjuite de "Coloana infinită" a lui Brîncuși, a cărei efigie este și pentru tine simbol de recunoaștere.

La revedere, COLUMNA ! Näkemiin, prieteni din Suomi !